

УДК 330.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.2>**Вакулич М.М.**

кандидат економічних наук, доцент, докторант

Навчально-науковий інститут

«Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Українського державного університету науки і технологій

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6153-3554>

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОСТУЛАТИ

Багатомірність концептуальних засад основоположних економічних категорій зумовлює необхідність запровадження комплексу трансформаційних економічних перетворень в аспекті врахування новатики забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості економічної системи країни. Економічні потрясіння в Україні, що є наслідком проведення активних бойових дій на її території, сформувавши необхідність запровадження інноваційних структурних зрушень в економічній системі. Відповідна тенденція не лише ускладнює комплексне розуміння ситуації в економіці держави, а й суттєво знижує рівень інвестиційної привабливості національної економічної системи, знижуючи загальну оцінку інвестиційного клімату національної економічної системи. У складних економічних умовах сьогодення необхідним є проведення комплексного критичного аналізу факторів впливу на формування інвестиційного клімату в економіці України в контексті теоретико-методологічних постулатів та інноваційної парадигми.

Ключові слова: інвестиційний клімат, економічна система, аналіз, фактори, інноваційність.

Постановка проблеми. В умовах сучасного розвитку світової економічної системи, що характеризується глобалізацією міжнародної кооперації та інтеграції виробничої, фінансової, науково-технічної та інших сфер ведення бізнесу, сталий розвиток держав досягається при поєднанні двох основних цілей: фокусуванні суспільства та інститутів державного управління на потребах та вимогах людини, що забезпечує соціальну та культурну сталість розвитку держави, та фокусуванні на економічному зростанні, що забезпечує основу для інвестування та системного розвитку держави. За цих умов, Україна має спектр інвестиційних переваг, що забезпечують зацікавленість для інвесторів у реалізації проєктів та програм макроекономічного рівня. Зокрема, державі притаманний великий внутрішній ринок, суттєвий інвестиційний потенціал у сфері агропромислового забезпечення та вигідне геополітичне розташування, що з'єднує країни Азії та Європи, забезпечуючи постачання товарів. Спектр невирішених проблемних аспектів макроекономічного рівня нарощується через постійні економічні проблеми, а пошук дієвого механізму управління інвестиційним кліматом національної економічної системи унеможлиблюється завдяки постійним економічним коливанням, відтоку іноземного капіталу, припинення фінансування інвестиційних проєктів та програм державного рівня та інше. На теперішній час багато держав стали «інвестиційними аутсайдерами» у контексті постіндустріальних критеріїв і параметрів. Додатковим фактором ускладнення відповідної економічної ситуації є проведення активних бойових дій на території України, що зумовлює відтермінування строків реалізації спектру інвестиційних проєктів та програм національного рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблематики аналізу факторів впливу на

формування інвестиційного клімату на макроекономічному рівні присвячені роботи багатьох вчених. Зокрема, Городняк І.В., Терендій А.Б., Штепенко К.П., Забураєва О.Ю., Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О., Конакова К.М., Шуплат О.М. та багатьох інших [3–5; 7; 8].

Метою статті є аналіз факторів прямого та опосередкованого впливу на формування інвестиційного клімату в економіці України в контексті теоретико-методологічних постулатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчать виконані практичні дослідження [9–10], інвестори у переважній більшості випадків ігнорують фактори мікро- та мезорівнів при прийнятті рішення щодо інвестування, якщо держава-реципієнт інвестицій характеризується високим рівнем інвестиційної привабливості та гарантує потенційному інвестору належний рівень віддачі на вкладений капітал з мінімальними ризиками. Це свідчить про пріоритетність впливу на фактори формування інвестиційного клімату саме на рівні держави, виокремлення їх груп за змістовою ознакою та достовірного ідентифікування.

За даними Національного банку України, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 31.12.2022 року становив 54 714,6 млн дол. США. За даними платіжного балансу, опублікованого на сайті Національного банку, за вісім місяців 2023 року чистий приплив прямих іноземних інвестицій оцінено у 2,9 млрд дол. США [1].

При цьому, за даними Світового Банку, у період протягом 2023-2033 років для післявоєнної відбудови економіки України необхідно буде 486 млрд дол. США [2]. Безумовно, власного валового внутрішнього продукту країни недостатньо для післявоєнного відновлення економічної системи, що зумовлює нагальну необхідність пошуку додаткових фінансових ресурсів

за рахунок формування інвестиційного капіталу та реалізації комплексу бізнес-проектів, бізнес-інкубаторів, стартапів макроекономічного рівня.

Інформацію щодо кількості грошових ресурсів для післявоєнної відбудови економічної системи України у період до 2033 року (за даними Світового Банку) представлено на рис. 1.

Економічна система України зазнає суттєвих коливань за рахунок проведення активних бойових дій на її території. За розрахунками Міністерства економіки України станом на червень 2022 року прямі одноразові втрати економічної системи складають 565 млрд дол. США, з яких 119 млрд дол. США припадає на інфраструктуру і 91 млрд дол. США – на втрати цивільних об'єктів. Таким чином, у 2022 році України не отримала капітальні інвестиції на суму 54 млрд дол. США, що суттєво вплинуло на формування інвестиційного клімату країни. Ефективне управління інвестиційним кліматом економіки України за визначеною ієрархією дозволить покращити загальний рівень інвестиційного клімату держави, що, в свою чергу, завдяки покращенню інвестиційного іміджу на вищих ланках ієрархії, зменшить негативний вплив зовнішніх факторів. Отже, активізація інвестиційної діяльності можлива тільки на основі виявлення та систематизації рівнів управління інвестиційним кліматом в національній економіці, що дає можливість, на основі отриманої інформації, розробити комплексну концепцію управління інвестиційним кліматом в національній економіці.

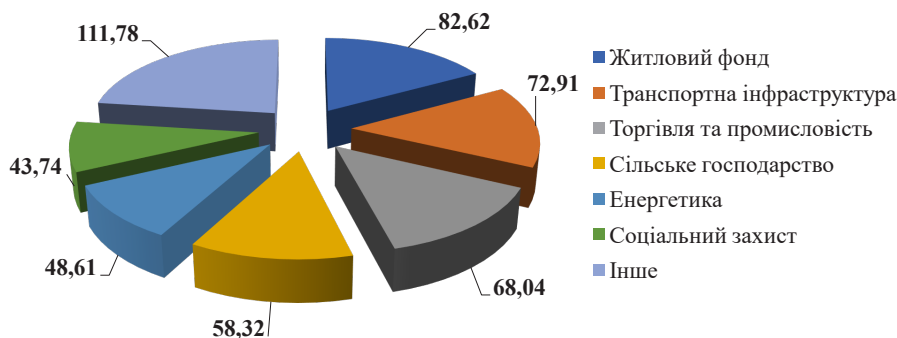
Таким чином, у літературі [1–6] спостерігається класичний поділ факторів формування інвестиційної привабливості на фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, фактори мікро-, мезо- та макро-рівня. При цьому змістове наповнення кожної групи є дискусійним, неповним та суперечливим.

Пропонуємо наступну класифікацію факторів управління інвестиційним кліматом у національній економіці: правові фактори; політичні фактори; економічні фактори; екологічні фактори; технічні фактори; соціальні фактори (табл. 1).

У рамках наведеної таблиці кожна з груп факторів управління інвестиційним кліматом має свої складові, ознаки, характер впливу, напрями покращення інвестиційного клімату в економіці України, що уможливорює побудову ефективної системи управління інвестиційним кліматом в умовах невизначе-

ності економічного середовища. Розглянемо детальніше групи факторів за впливом на інвестиційний клімат економіки України та напрями покращення інвестиційного клімату. Наприклад, група соціальних факторів включає в себе такі складові, як: рівень життя населення (Індекс розвитку людського потенціалу – ІРЛП), ділові якості та етика власників бізнесу, відношення населення до іноземних інвесторів та іноземних компаній на території держави, рівень міграції населення; технічні фактори – рівень забезпеченості природними та енергетичними ресурсами, рівень розвитку науково-технічного потенціалу та інфраструктури; екологічна група факторів об'єднує такі складові, як природні та географічні умови; політична група факторів включає в себе такі складові, як: загальна стабільність політичної влади у державі, відношення влади до інвесторів (резидентів та нерезидентів), ступінь довіри населення до влади, рівень пріоритетності розвитку регіонів держави.

Група правових факторів об'єднує рівень сприйняття корупції (Індекс Transparency International), рівень інвестиційної свободи (Індекс економічної свободи), рівень свободи торгівлі (Індекс економічної свободи), легкість ведення бізнесу (Індекс економічної свободи); економічні фактори включають в себе такі складові, як: стан динаміки валового внутрішнього продукту, надання державної підтримки у вигляді пільг для секторів економіки, середньорічний рівень інфляції за останні 10 років, рівень розвитку конкурентоспроможності (за Індексом глобальної конкурентоспроможності – Global Competitiveness Index (Всесвітній економічний форум у Давосі), присутність іноземного капіталу в структурі національної економіки, рівень доступності кредитів в економіці, стабільність національної грошової одиниці, рівень безробіття, рівень економічної активності населення. Політичні фактори відіграють особливу роль в управлінні інвестиційним кліматом, оскільки є запорукою прийняття рішення щодо використання іноземних інвестицій для виходу держави на світові фінансові ринки. При несприятливому політичному становищі відбувається суттєве зниження політичної довіри до України та політична нестабільність. У рамках боротьби з негативними наслідками політичної групи факторів першочерговими є узгодженість діяльності усіх сфер влади, послідовність та обґрунтованість прийняття управлінських

Рисунок 1 – Інформація щодо кількості грошових ресурсів для післявоєнної відбудови економічної системи України у період до 2033 року (за даними Світового Банку), млрд дол. США

Джерело: проаналізовано та побудовано автором на основі [2–4]

Таблиця 1 – Оцінка аспектів факторів впливу на формування інвестиційного клімату в економіці України

Група факторів	Вплив на інвестиційний клімат економіки України	
	Негативний аспект	Позитивний аспект
Політичні	Зниження політичної довіри до України, політична нестабільність.	Політична стабільність в державі, привабливість національної економіки до вкладення іноземного капіталу.
Правові	Неефективність оподаткування інвестицій та пільги, недосконалість законодавчої бази з питань іноземного та вітчизняного інвестування.	Законодавчі заходи (особливі пільги, закони), що заохочують інвестиційну діяльність.
Економічні	Економічний спад за рахунок згортання процесів відтворення у секторах економіки, інвестиційні ризики, надмірна централізація, відсутність інноваційної стратегії, орієнтація на усталені ринки, недостатність міжнародного науково-технічного співробітництва.	Демократичний стиль управління, децентралізація, міжнародна науково-технічна кооперація, створення інноваційної інфраструктури.
Соціальні	Зниження рівня добробуту й соціальної захищеності населення, зміна стереотипів, страх невизначеності, низький професійний статус інноватора, відплив наукових кадрів.	Сприйнятливність до змін, нововведень, моральна та матеріальна винагорода, можливість самореалізації.
Технічні	Погіршення технічного стану підприємств різних секторів національної економіки, завдяки їх значній енерго- та матеріалоємності, відсутність джерел фінансування, слабкість матеріально-технічної та наукової бази, високий економічний ризик, відсутність попиту на продукцію, застаріла техніка та технологія, низький науково-технічний потенціал держави.	Наявність необхідного наукового потенціалу, технічної бази, фінансових ресурсів, розвиток конкуренції та скорочення тривалості життєвого циклу наукоємних товарів, державна підтримка інноваційної діяльності.
Екологічні	Збільшення негативного впливу шкідливих викидів на здоров'я людей завдяки відсталості виробничих технологій та прояв «глобального потепління» у секторах транспорту, енергетики, аграрного виробництва.	Наявність розвинутих транспортних комунікацій та наявність природних ресурсів, забезпечення охорони навколишнього середовища.

Джерело: сформовано автором

рішень та їх виконання. За неефективної правової політики у державі фундаментальними негативними наслідками впливу на інвестиційний клімат є неефективність оподаткування інвестицій та пільги, незахищеність іноземних інвестицій. Для стабілізації ситуації необхідними у вживання таких заходів, як: ефективне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, наявність державних інститутів регулювання інвестиційної діяльності, використання досвіду участі в роботі у світових економічних інституціях. Негативний вплив економічної групи факторів на інвестиційний клімат економіки України проявлятиметься у економічному спаді за рахунок згортання процесів відтворення у секторах економіки та підвищенні інвестиційного ризику. Основними напрямками покращення інвестиційного клімату за економічною групою факторів виступають розвиток виробничої інфраструктури, розвиток ринку капіталів, інвестиційних проєктів.

Група соціальних факторів, головними ознаками якої є рівень життя населення (Індекс розвитку людського потенціалу), ділові якості та етика власників бізнесу, відношення населення до іноземних інвесторів та іноземних компаній на території держави, рівень міграції населення. У якості напрямків покращення інвестиційного клімату за соціальною групою факторів необхідним є розвиток людського потенціалу, покращення соціальної інфраструктури, інвестиції у знання.

Технічна група факторів, за негативного впливу на інвестиційний клімат, визначає такі складові, як: рівень забезпеченості природними та енергетичними ресурсами, рівень розвитку науково-технічного потенціалу та інфраструктури. Основним напрямком покращення інвестиційного клімату за технічною

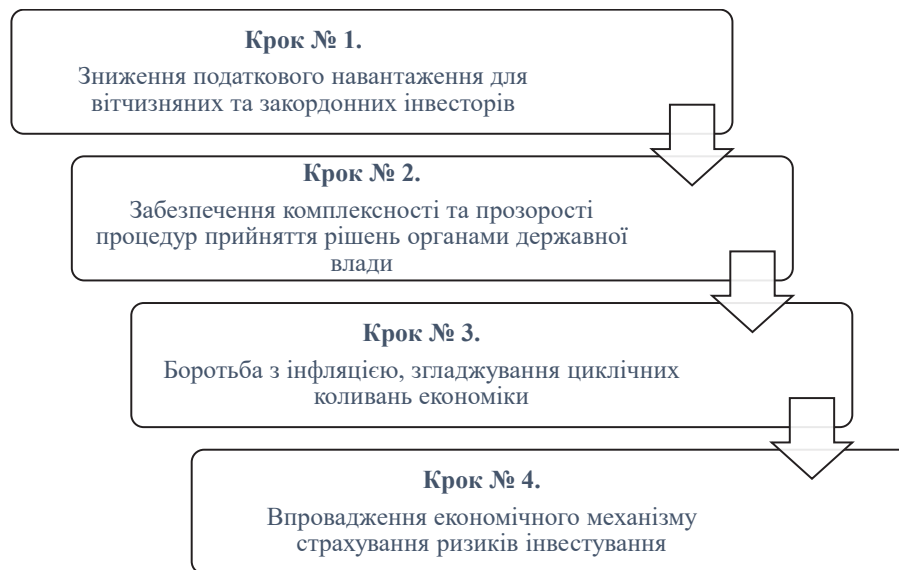
групою факторів є збільшення обсягів фінансування науково-дослідних робіт.

Екологічна група факторів у якості головних ознак визначає наступні: близькість держави до світових ринків, наявність розвинутих транспортних комунікацій, наявність природних ресурсів. За зазначеною групою факторів негативний вплив на інвестиційний клімат проявлятиметься у збільшенні шкідливих викидів завдяки відсталості виробничих технологій та прояв «глобального потепління» у секторах транспорту, енергетики, аграрного виробництва. Основним шляхом покращення інвестиційного клімату є впровадження використання альтернативних видів енергії. Показники інвестиційного клімату взаємопов'язані та тісно взаємодіють з бізнес-управлінням інвестиційним кліматом, що формується за рахунок впливу іноземних та вітчизняних інвесторів на процес управління інвестиційним кліматом в економіці України.

Складні умови глобалізації економічних процесів, євроінтеграційний вектор розвитку України, негативні впливи світової фінансової кризи, що ускладнюють ведення бізнесу на території України, диктують необхідність створення та розвитку системи інформаційної підтримки стратегічного управління національною економікою, надаючи даній науковій проблематиці особливої актуальності.

З метою покращення стану інвестиційного клімату в економіці України у період 2025-2026 рр. варто звернути увагу на наступні заходи (рис. 2).

Україна, попри війну, ставить перед собою амбітну, втім цілком реалістичну мету: до 2032 року здійснити «інвестиційний» стрибок до економіки, що розвивається: для залучення в українську економіку

Рисунок 2 – Перелік заходів для покращення стану інвестиційного клімату в економіці України у період 2025–2026 рр.

Джерело: розробка автора

іноземних інвесторів створено унікальну електронну платформу Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів і можливостей у 10-ти галузях економіки [8].

Висновки. Для успішного функціонування національної економіки необхідна зважена, науково обґрунтована інвестиційна політика, розрахована не тільки на кон'юнктуру сьогодення, а й на фундаментальний розвиток у перспективі. Крім того, загальна науково обґрунтована концепція має конкретизувати

по секторам економіки, регіонам і термінам здійснення. По-друге, важливу роль грають системність і комплексність, бо окремими заходами економічну проблему перспективного розвитку національної економіки вирішити неможливо.

Таким чином, управління інвестиційним кліматом є необхідною умовою прискорення темпів економічного розвитку України, що забезпечує умови стійкого економічного розвитку національної економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. World Investment Report 2023. United Nations Conference on Trade and Development. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>
3. Городняк І.В., Терендій А.Б. Інституційні чинники залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. № 25. С. 3–10.
4. Штепенко К.П., Забураєва О.Ю. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку України та передумови необхідності їх залучення. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7040> (дата звернення: 03.01.2025).
5. Гуцан Т. Мельникова О. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану. *Galician economic journal*. 2024. № 2 (87). URL: https://doi.org/10.33108/galician_visnyk_tntu2024.02.
6. Arons S. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion. URL: <https://www.bnnbloomberg.ca/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-headsays-1.1781648> (дата звернення: 05.01.2025).
7. Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 164–175. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158/159>
8. Конакова К.М. Оцінка та напрями покращення інвестиційної привабливості України: рейтинговий підхід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород: Гельветика, 2019. Вип. 26. С. 84–90.
9. Rudevskaya V, Shvets N., Shkvaryliuk M., Tanase V. Genesis of the concept of sustain-able development and the directions of its achievement in society. *Socio-economic relations in the digital society*. 2022. Vol. 4 (46). P. 37–48.
10. Шуплат О.М. Аспекти поліпшення інвестиційного клімату України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2022. № 1 (59). С. 129–137. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).129-137](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).129-137)

References:

1. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/> (in Ukrainian)
2. Dopovid pro Svitovi Investytsii. Konferentsiya Orhanyzatsyyi Ob'edynennykh Natsyi po torhovli y razvytyiu. Available at: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023> (in Ukrainian)
3. Horodniak I. V., Terendii A. B. (2020) Instytutsiini chynnyky zaluchennia inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy [Institutional factors of attraction of foreign investments in the economy of Ukraine]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Management*, vol. 25. pp. 3–10.

4. Shtepenka K. P., Zaburaieva O. Iu. (2019) Analiz priamykh inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy ta peredumovy neobkhdnosti yikh zaluchennia [Analysis of direct foreign investments in the economy of Ukraine and the prerequisites for their involvement]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, vol. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7040>
5. Hutsan T., Melnykova O. (2024) Tendentsii investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Trends in the investment attractiveness of Ukraine under martial law]. *Galician economic journal – Ekonomichnyi zhurnal Halitsii*, no. 2 (87). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu.2024.02 (in Ukrainian)
6. Arons S. Vidbudova Ukrainy mozhe obiiytisia v \$1,1 trln [Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion]. Available at: <https://www.bnnbloomberg.ca/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says1.1781648>
7. Nikolchuk Yu. M., Lopatovska O. O. (2023) Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: osnovni tendentsii, problemy ta kluchovi vektory vyrishennia [Investment attractiveness of Ukraine: main trends, problems and key solution vectors]. *Innovatsii ta stiikist – Innovation and Sustainability*, vol. 1. pp. 164–175. Available at: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158/159> (in Ukrainian)
8. Konakova, K. M. (2019) Otsinka ta napriamy pokrashchennia investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy: reitynhovyi pidkhd [Assessment and directions for improving Ukraine’s investment attractiveness: a rating approach]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University: series: International Economic Relations and World Economy*. Uzhhorod: Helvetyka. Vol. 26. pp. 84–90.
9. Rudevskaya V., Shvets N., Shkvaryliuk M., Tanase V. (2022) Henezys kontseptsii staloho rozvytku ta napriamy yii dosiahnennia v suspilstvi [Genesis of the concept of sustainable development and the directions of its achievement in society]. *Sotsialno-ekonomichni vidnosyny v tsyfrovomu suspilstvi – Socio-economic relations in the digital society*, vol. 4 (46). pp. 37–48.
10. Shuplat O. M. (2022) Aspekty polipshennia investytsiinoho klimatu Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Aspects of improving the investment climate of Ukraine in the conditions of European integration]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod University*. vol. 1 (59). pp. 129–137. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).129-13](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).129-13)

Vakulich Maria

*Prydniprovska State Academy of Civil Engineering and Architecture
The Ukrainian State University of Science and Technologies*

CRITICAL ANALYSIS OF FACTORS INFLUENCE ON THE FORMATION OF THE INVESTMENT CLIMATE IN THE ECONOMY OF UKRAINE: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL POSTULATES

The multidimensionality of the conceptual foundations of the fundamental economic categories necessitates the introduction of a complex of transformational economic transformations in terms of taking into account innovations in ensuring a high level of investment attractiveness of the country’s economic system. Economic shocks in Ukraine, which are a consequence of active hostilities on its territory, have created the need to introduce innovative structural shifts in the economic system. The corresponding trend not only complicates a comprehensive understanding of the situation in the state’s economy, but also significantly reduces the level of investment attractiveness of the national economic system, reducing the overall assessment of the investment climate of the national economic system. In today’s difficult economic conditions, it is necessary to conduct a comprehensive critical analysis of the factors influencing the formation of the investment climate in the economy of Ukraine in the context of theoretical and methodological postulates and the innovation paradigm. In the conditions of modern development of the world economic system, characterized by globalization of international cooperation and integration of production, financial, scientific and technical and other spheres of business, sustainable development of states is achieved by combining two main goals: focusing society and state administration institutions on the needs and requirements of the person, which ensures the social and cultural sustainability of the development of the state, and focusing on economic growth, which provides the basis for investment and systemic development of the state. Under these conditions, Ukraine has a range of investment advantages that ensure interest for investors in the implementation of projects and programs of the macroeconomic level. In particular, the state is characterized by a large domestic market, significant investment potential in the field of agro-industrial support and a favorable geopolitical location that connects the countries of Asia and Europe, ensuring the supply of goods. The range of unresolved problematic aspects of the macroeconomic level is increasing due to constant economic problems, and the search for an effective mechanism for managing the investment climate of the national economic system is made impossible due to constant economic fluctuations, the outflow of foreign capital, the cessation of financing of investment projects and programs at the state level, etc. At present, many states have become «investment outsiders» in the context of post-industrial criteria and parameters. An additional factor complicating the relevant economic situation is the conduct of active hostilities on the territory of Ukraine, which causes the postponement of the implementation of a range of investment projects and programs at the national level.

Keywords: investment climate, economic system, analysis, factors, innovativeness.

JEL classification: E22, F21, F36, L51, M21, P45